

Solidair en dichtbij

Integrale visie en
aanpak armoede

Gemeente
Westerkwartier

Colofon

Samengesteld door Nautus in opdracht van de gemeente Westerkwartier

Naam:	Max Boeschoten en Julie Valckx
Opdrachtgever:	Christine Huizing
Team:	Advies en Relaties
Portefeuillehouder:	Richard Lamberst (t.v.v. Marjan Sijperda)
Datum:	24 januari 2023

Samenvatting

Bestaanszekerheid is een grondrecht waar de gemeente mede zorg voor draagt. Armoede bedreigt de bestaanszekerheid van mensen. Niet alleen omdat armoede betekent dat je niet kunt kopen wat je nodig hebt, maar ook omdat het schade toedoet aan je sociale netwerk en je mentale en fysieke gezondheid. De gemeente ziet het daarom als haar taak om inwoners in armoede te ondersteunen. Deze taak vervult de gemeente niet alleen, maar samen met het Rijk, hulporganisaties, de inwoner en diens sociale netwerk. Deze ondersteuning heeft twee doelen. Ten eerste dat de inwoner zeker is van haar bestaan. Ten tweede dat we inwoners ondersteunen om autonoom in het leven te staan.

Uit onderzoek blijkt dat leven in armoede leidt tot chronische stress. Deze stress verlaagt het doenvermogen. Dat betekent dat iemand die in armoede leeft minder goed in staat is om vooruit te plannen, in actie te komen en om te gaan met tegenslag. Dit maakt het lastig om te doen wat nodig is om hun situatie te verbeteren. Als de gemeente mensen op de verkeerde manier benadert kan dat hun stress versterken en hun vertrouwen in de overheid verminderen. Westerkwartier wil daarom rekening houden met de stress en angst die mensen in armoede ervaren, evenals het verminderde doenvermogen dat daarbij komt kijken. Dit doen we door stress-sensitief te gaan werken.

Er bestaat niet één passende aanpak die voor iedereen werkt. De meeste mensen kunnen we helpen met een goed pakket aan regelingen en hulpvoorzieningen. Maar er zijn altijd mensen waarvoor het systeem simpelweg niet werkt. Voor hen is maatwerk nodig. Westerkwartier wil werken aan een aanpak waarbij we samen met de inwoner kijken wat er nodig is om haar weer in haar kracht te zetten. En vanuit deze behoefte kijken naar de voorzieningen en regelgeving die daarbij aansluiten.

Westerkwartier biedt een breed pakket aan inkomensondersteuning aan inwoners met een laag inkomen. Maar deze worden nog niet door iedereen benut. Voor iemand met een laag inkomen kunnen de inkomensregelingen het verschil maken tussen rondkomen en door het ijs zakken. Daarom willen we de bekendheid van de regelingen vergroten met een voorlichtingscampagne gericht op specifieke groepen waarbij het bereik lager is dan gewenst.

Maatwerk en stress-sensitiviteit staan centraal in onze aanpak van armoede. Daarnaast onderzoeken we mogelijkheden om een stap extra te zetten voor onze inwoners. Mogelijkheden om bijvoorbeeld de armoedeval te verzachten en kinderarmoede terug te dringen. We willen een regisserende rol nemen in het armoedepact en willen een functionaris aanstellen met speciale aandacht voor armoedebestrijding. Ook bouwen we voort op de initiatieven die in de afgelopen jaren genomen zijn, zoals de nieuwe aanpak van schuldhulpverlening.

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	5
1.1.	Wat is armoede?	5
1.2.	Hoeveel armoede is er in het Westerkwartier?	5
1.3.	Waar bouwen we op voort?	7
1.4.	Hoe is de visie tot stand gekomen?	8
2.	Visie op armoede	9
2.1.	Armoede heeft diepgaande gevolgen	9
2.1.1.	De impact van armoede op het individu	9
2.1.2.	De impact van armoede op de gemeenschap	9
2.2.	Armoede vraagt een levensbrede stress-sensitieve aanpak	10
2.2.3.	Stress-sensitief: rekening houden met stress en doenvermogen	10
2.2.4.	Levensbreed: meer bieden dan alleen geld	11
3.	Een integrale armoedeaanpak	12
3.1.	Dienstverlening richting inwoners	12
3.1.1.	Wat doen we al?	12
3.1.2.	Wat ontwikkelen we verder?	13
3.2.	Samenwerking met partners	14
3.2.1.	Wat doen we al?	14
3.2.2.	Wat ontwikkelen we verder?	15
3.3.	Begeleiding naar werk	16
3.3.1.	Wat doen we al?	16
3.3.2.	Wat ontwikkelen we verder?	17
3.4.	Inkomen	17
3.4.1.	Wat doen we al?	17
3.4.2.	Wat ontwikkelen we verder?	18
3.5.	Schuldhelpverlening	18
3.5.1.	Wat doen we al?	18
4.	Vervolg	19

1. Inleiding

Met deze visienota geven stellen we vast hoe de gemeente Westerkwartier haar verantwoordelijkheid in de opgave van armoede ziet en neemt. We bekijken armoede vanuit een dichtbij en nuchter perspectief en ontwikkelen een ambitieuze aanpak.

1.1. Wat is armoede?

Armoede is het niet kunnen voorzien in eerste levensbehoeften. Daarbij maken we in Nederland een onderscheid tussen absolute armoede en sociale armoede.

Inwoners die in absolute armoede leven hebben minder inkomsten dan het wettelijk sociaal minimum (WSM). Dit houdt in dat deze personen bijvoorbeeld niet over voldoende (voedzaam) voedsel beschikken, geen (adequate) huisvesting hebben of onvoldoende toegang hebben tot zorg.

Sociale armoede is een vorm van relatieve armoede. Hierbij hebben inwoners minder te besteden dan anderen in hun omgeving waardoor zij niet mee kunnen doen aan de maatschappelijke samenleving. Dit houdt in dat zij zich bijvoorbeeld niet kunnen aansluiten bij verenigingen of sportclubs of dat kinderen niet mee kunnen met een schooltje. Ook kan het ertoe leiden dat 'luxeproducten' zoals een internetverbinding niet te benutten zijn. Het grootste deel van inwoners die in Nederland in armoede leeft, leeft in relatieve, sociale armoede.

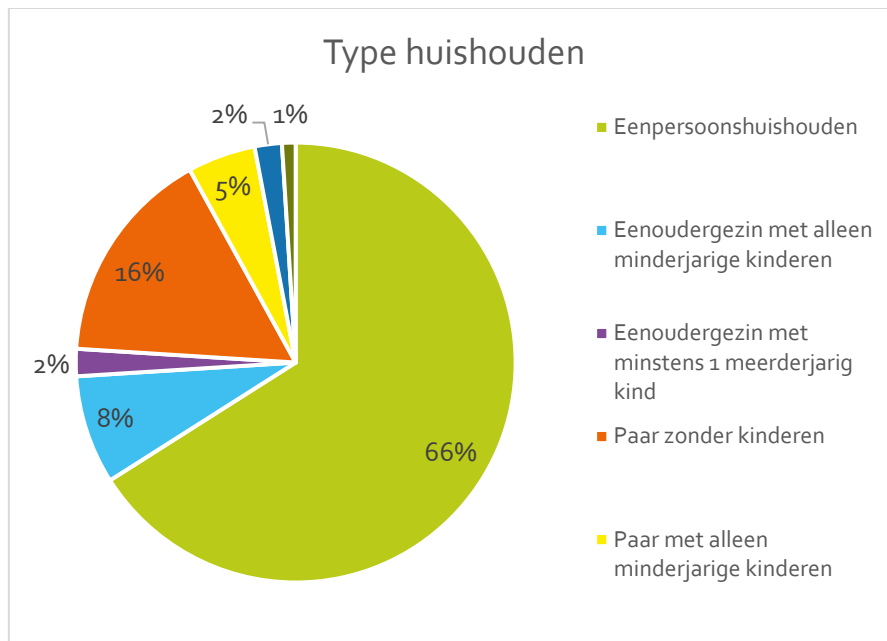
Armoede kan tijdelijk, langdurig of zelfs intergenerationeel zijn. Bij intergenerationele armoede leven meerdere generaties uit een familielijn in armoede. Armoede wordt hierbij als het ware doorgegeven. Kinderen die in armoede opgroeien hebben namelijk een grote kans om later zelf ook in armoede te geraken.

1.2. Hoeveel armoede is er in het Westerkwartier?

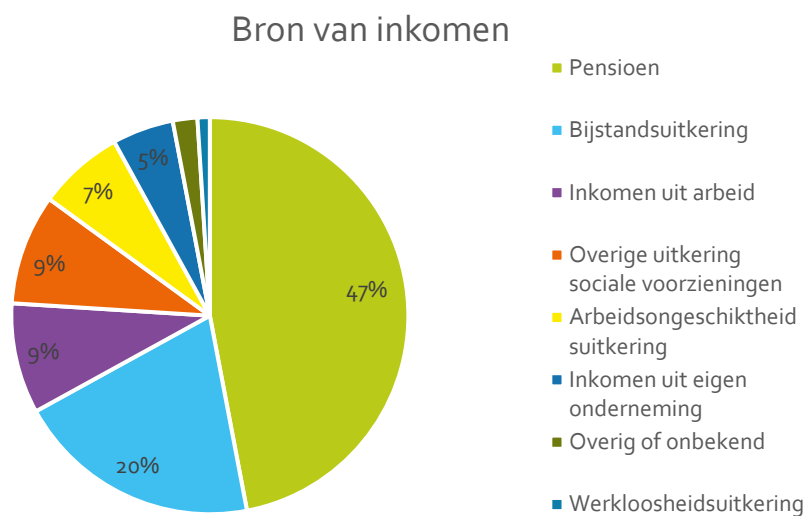
Hoeveel mensen er in het Westerkwartier precies in armoede leven hangt af van de definitie. Het wettelijk sociaal minimum (WSM) is het bedrag dat iemand volgens de rijksoverheid minimaal nodig heeft om het levensonderhoud te kunnen voorzien. In de afgelopen jaren zien we dat ook mensen boven deze grens toenemend moeite hebben om rond te komen. We kijken daarom naar de groep mensen met een laag inkomen tot 120% van het WSM. Deze groep is financieel kwetsbaar, maar leeft niet per definitie in armoede.

In het Westerkwartier leeft momenteel 9% van de huishoudens, ongeveer 2500 inwoners, van een inkomen tot 120% van het WSM¹. Ongeveer tweederde van hen heeft al langer dan 4 jaar een laag inkomen. Veruit het grootste aandeel van de inwoners met een laag inkomen zijn eenpersoonshuishoudens, namelijk 66% oftewel 1700 huishoudens.

¹ CBS Armoedescan

Van de inwoners met een laag inkomen leeft het grootste gedeelte van een AOW-uitkering en/of pensioen, namelijk 45%. 22% leeft van een bijstandsuitkering en 16% heeft een overige uitkering. 14% werkt in loondienst of heeft een eigen onderneming.

Armoede is geen geïsoleerd probleem, het hangt nauw samen met andere problemen. Personen in armoede ervaren vaak een slechtere gezondheid, werkloosheid, taalachterstanden, stigma en eenzaamheid. Hier gaan we in paragraaf 2.1 verder op in.

1.3. Waar bouwen we op voort?

Armoede komt als een belangrijk onderwerp naar voren in verschillende beleidskaders van de gemeente. In deze visie geven we daar verdere invulling aan. We staan kort stil bij wat we eerder over armoede hebben geschreven.

In het coalitieakkoord² geeft het college haar visie op hoe we kwetsbare inwoners ondersteunen:

"We vinden het belangrijk dat iedereen mee kan doen in onze samenleving. Soms lukt dit door omstandigheden niet. De gemeente biedt dan hulp en ondersteuning. Belangrijk thema voor ons is armoede. We realiseren ons dat de problematiek rondom armoede pluriform is.

Daarom zetten we in op een integrale aanpak waarbij de focus niet alleen ligt op het uit de armoede halen, maar juist ook op preventie. Het verminderen van laaggeletterdheid helpt bij de bestrijding van armoede."

Dit uitgangspunt, het zorgen voor kwetsbare inwoners waar nodig, wordt nogmaals bevestigd in de perspectiefnota.³ In het college-uitvoeringsprogramma geeft het college invulling aan hoe we deze zorg willen bieden:

"We intensiveren het armoedebeleid en de schuldhulpverlening. Dat doen we onder meer door in te zetten op versterking van de samenwerking tussen betrokken partijen en vergemakkelijken van het bieden van hulp. Daarbij ontwikkelen we het platform waarop het Kindpakket wordt uitgegeven door tot een breed platform voor hulp bij armoede en schulden".

Ook relevant voor deze visie is de bredere visie op het sociale domein. Deze is in 2015 vastgesteld, toen nog namens de vier samenwerkende gemeenten die nu gezamenlijk Westerkwartier vormen. Momenteel wordt deze visie geactualiseerd.

De visie op het sociaal domein⁴ gaat uit van de zelf- en samenredzaamheid van de inwoners van Westerkwartier. Ze voeren regie over hun eigen leven en organiseren -samen met hun netwerk- zaken zoals het verkrijgen van inkomen, een woning, en een zinvolle besteding van hun vrije tijd. Echter in de afgelopen jaren is er steeds meer aandacht gekomen voor het feit dat de overheid soms te hooggespannen verwachtingen heeft van de zelfredzaamheid van inwoners. En dat de zelfredzaamheid van inwoners minder wordt wanneer zij stress en andere mentale belasting ervaren.

Voor mensen in armoede is dit in het bijzonder het geval. Geldproblemen gaan vaak gepaard met angst, schaamte, verdriet en frustratie. Hierdoor hebben mensen die in armoede leven vaak minder regie over hun eigen leven. Dit is een van twee redenen

² Coalitieakkoord Westerkwartier 2022-2026

³ Perspectiefnota Westerkwartier 2020-2023

⁴ Visie sociaal domein Westerkwartier

waarom armoede een bijzondere uitdaging is, die vraagt om een eigen visie, passend op de visie op het sociaal domein.

De andere reden is dat armoede een probleem is dat beleidsdomeinen overstijgt. Het gaat vaak gepaard met (mentale) gezondheidsproblemen, een afstand tot de arbeidsmarkt of problematische schulden. Of simpelweg het gebrek aan een betaalbare woning. Het belang van goede inkomensondersteuning kan niet worden onderschat, maar er is ook meer nodig om complexe armoedeproblematiek te doorbreken. Deze visie en aanpak zijn ons antwoord op deze problematiek.

1.4. Hoe is de visie tot stand gekomen?

Bij de totstandkoming van deze visie hebben we gesproken met partners van het armoedepact, inwoners met een laag inkomen, ervaringsdeskundigen, beleidsmedewerkers, consultants en hulporganisaties. Wij vroegen hen naar hoe zij armoede en de aanpak hiervan in de gemeente ervaren. Welke problemen ervaren mensen in armoede, en wat hebben ze dan nodig? Wat gaat er al goed in hoe we armoede aanpakken, en welke uitdagingen zijn er nog? Daarnaast hebben we rapporten van onderzoeksinstituten en beleidsstukken van andere gemeenten doorgenomen. De organisaties die we hebben gesproken blijven we betrekken bij het ontwikkelen van de armoedeaanpak. Ook inwoners blijven we raadplegen bij het ontwikkelen, monitoren en evalueren van armoedebeleid.

Wat vinden inwoners?

In een sessie met inwoners met een laag inkomen haalden we input voor deze visie op. Zij gaven ons waardevolle inzichten en tips. Bijvoorbeeld:

- Zorg voor minder taboes en meer bekendheid. Maak van geldproblemen een normaal gespreksonderwerp, zodat mensen eerder de ondersteuning zoeken die ze nodig hebben. Breng de voorzieningen die er zijn onder de aandacht bij een breed publiek.
- Kom je afspraken na. Wees je ervan bewust dat inwoners afhankelijk zijn van de gemeente. Als je als gemeente een betrouwbare partner bent geeft dat inwoners een veilig gevoel.
- Toon respect voor mensen met een laag inkomen. Luister oprecht naar wat ze te vertellen hebben. Probeer te helpen, zonder oordeel. Ga daarbij uit van vertrouwen.
- Erken dat inwoners zelf heel goed weten wat zij (en hun kinderen) nodig hebben. Houd daar rekening mee als je een regeling bedenkt of een aanvraag behandelt.
- Evalueer en borg dat de visie leeft binnen de samenleving en onder medewerkers van de gemeente.
- Blijf inwoners betrekken. Als je je gehoord voelt heb je meer vertrouwen in de gemeente en zoek je sneller hulp.

2. Visie op armoede

2.1. Armoede heeft diepgaande gevolgen

Armoede zet de bestaanszekerheid onder druk. Het heeft grote gevolgen voor het individu en raakt alle facetten van de samenleving.

2.1.1. De impact van armoede op het individu

Armoede kan verschillende oorzaken hebben. Onverwachte gebeurtenissen (*life events*), stijgende prijzen, faillissement of een chronische ziekte. Het heeft diepgaande gevolgen voor de inwoners die het ervaren. Mensen in armoede kunnen moeilijker toegang krijgen tot basale behoeften zoals voedsel, onderdak en zorg. Nog moeilijker is om mee te blijven doen in de samenleving en jezelf te blijven ontwikkelen.

Leven in armoede is meer dan alleen een gebrek aan geld. Het schaadt je sociale netwerk en je gezondheid, zowel fysiek als mentaal. De gezondheid van mensen met een laag inkomen verslechtert sneller dan dat van mensen met hoger inkomen.⁵ Ze leven korter en hebben vaker gezondheidsproblemen die hen beperken in hun dagelijks leven. Mensen in armoede ervaren vaker sociale uitsluiting, ervaren vaker eenzaamheid en participeren minder in de samenleving. Bovendien ervaren ze vaak chronische stress door de onzekerheid die leven in armoede met zich brengt.

Deze chronische stress tast het doenvermogen van mensen in armoede aan. Dat betekent dat het moeilijker is om vooruit te plannen, in actie te komen en om te gaan met tegenslag. Dit maakt het lastig om te doen wat nodig is om hun situatie te verbeteren.

Armoede heeft ook grote gevolgen voor kinderen. Wanneer ze opgroeien in armoede missen ze vaak dingen die belangrijk zijn voor hun ontwikkeling, zoals leesboeken of een rustige slaapkamer. Ze doen het vaak slechter op school, ontwikkelen vaker gezondheidsproblemen en krijgen later een baan waarbij ze minder goed verdienen dan anderen. Kinderen voelen de stress van hun ouders aan en nemen deze gedeeltelijk over. Kinderarmoede kan dus ook tot mentale gezondheidsproblemen leiden. Daarbij hebben kinderen die in armoede opgroeien een grote kans om later zelf ook in armoede te geraken.

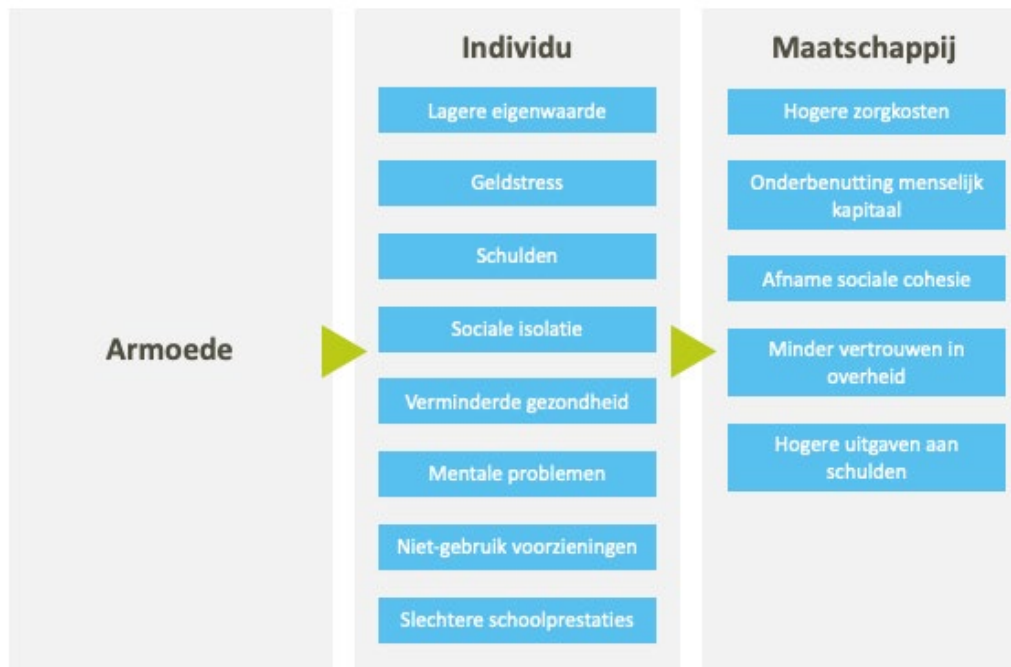
2.1.2. De impact van armoede op de gemeenschap

Armoede (preventief) bestrijden is niet alleen goed voor het individu, maar voor de hele samenleving. Armoede draagt bij aan hogere zorgkosten, krapte op de arbeidsmarkt, een afname van sociale cohesie en vertrouwen in de overheid, en hogere uitgaven aan schulden.

Hoe langer het duurt voordat iemand ondersteuning krijgt, hoe duurder het uiteindelijk voor de samenleving wordt. In een vroeg stadium is lichte ondersteuning vaak voldoende, zoals het tijdelijk bieden van inkomensondersteuning of hulp met de financiële administratie. Maar als deze ondersteuning niet komt kan de problematiek groeien totdat zware vormen van ondersteuning onvermijdelijk zijn. Een inwoner maakt bijvoorbeeld schulden en komt in de wettelijke schuldverlening terecht. Of een inwoner ontwikkelt mentale

⁵ CBS, Lage inkomens, kans op armoede en uitsluiting 2009

gezondheidsproblemen, waardoor een ggz-traject nodig wordt. Adequate (inkomens)ondersteuning kan daarom op korte termijn duur lijken, maar op de lange termijn geld besparen.

*Gevolgen van armoede voor individu en maatschappij
(O.b.v. rapport 'Een zeker bestaan' van de Commissie Sociaal Minimum.)*

2.2. Armoede vraagt een levensbrede stress-sensitieve aanpak

Bestaanszekerheid is een grondrecht. De gemeente ziet het daarom als haar taak om inwoners in armoede te ondersteunen. Deze taak vervult de gemeente niet alleen, maar samen met het Rijk, hulporganisaties, de inwoner en diens sociale netwerk. Deze ondersteuning heeft twee doelen. Ten eerste dat de inwoner zeker is van haar bestaan. Ten tweede dat we de inwoner ondersteunen om autonoom in het leven te staan.

In het volgende hoofdstuk beschrijven we op hoofdlijnen de aanpak van armoede in Westerkwartier. Bij de verdere invulling van deze aanpak gaan we uit van twee uitgangspunten. Ten eerste dat we stress-sensitief beleid maken en werken. Dat wil zeggen dat we rekening houden met de stress die mensen in armoede beleven en dat hun doenvermogen hierdoor beperkt wordt. Ten tweede dat we armoede levensbreed benaderen. We zoeken een passende oplossing voor de inwoner. Dat kan ook iets anders dan geld of werk zijn.

2.2.3. Stress-sensitief: rekening houden met stress en doenvermogen

Onze samenleving vraagt veel van een persoon. Beleid gaat vaak uit van een inwoner die rationele en verstandige keuzes maakt en digitaal vaardig is. Dat lukt lang niet alle inwoners. Vooral mensen in armoede zijn hier minder vaak toe in staat, vanwege de (langdurige) stress waarmee zij leven. Stress vermindert namelijk het denk- en doenvermogen van personen. Er is een groot verschil tussen wat er van inwoners verwacht wordt

en wat zij daadwerkelijk aankunnen. Regelingen en voorzieningen zijn ontworpen met de verwachting dat inwoners zelfredzaam zijn. Maar bij inwoners die armoede ervaren staat die zelfredzaamheid sterk onder druk.

Westerkwartier wil werken vanuit een nuchter, realistisch perspectief op inwoners in armoede. We erkennen dat zij door hun omstandigheden minder goed in staat zijn om te doen wat ze voornemen. Dit vraagt beleid dat corrigeert voor het feit dat inwoners wel eens een minder doordachte of verkeerde keuze maken. En een persoonlijke benadering bij de uitvoering van dat beleid.

Die persoonlijke benadering gaat uit van respect. Dat betekent dat we begrip tonen voor de situatie van de inwoner. Dat we zonder oordeel ondersteunen, met vertrouwen als uitgangspunt. En dat we ervan uitgaan dat de inwoner zelf goed weet wat zij nodig heeft om zijn situatie te verbeteren.

2.2.4. Levensbreed: meer bieden dan alleen geld

We willen armoede op een brede manier benaderen, rekening houdend met alle facetten van het leven van onze inwoners. We willen de hulpvraag van de inwoner als uitgangspunt nemen, en de voorzieningen zoeken die daar zo goed mogelijk bij aansluiten. Als de inwoner geen recht blijkt te hebben op hetgeen dat zij aanvraagt, kijken we of er andere manieren zijn waarop de gemeente de inwoner kan ondersteunen.

We begrijpen dat armoede niet alleen een financiële kwestie is, maar dat het ook invloed heeft op andere aspecten van het leven, zoals gezondheid, huisvesting, onderwijs en sociale contacten. We willen daarom niet alleen financiële ondersteuning bieden, maar ook kijken naar andere gebieden waarin onze inwoners ondersteuning nodig hebben. Zo zetten we in op toegang tot onderwijs en trainingen, zodat mensen zich kunnen ontwikkelen en nieuwe kansen kunnen nemen. Daarnaast willen we ook aandacht besteden aan het versterken van sociale netwerken en het bevorderen van sociale inclusie. We willen ervoor zorgen dat onze inwoners in verbinding staan met anderen in de gemeenschap. Ook willen we onderzoeken hoe we inwoners kunnen ondersteunen met goederen zoals isolatiemateriaal of een vervoersmiddel.

We werken samen met verschillende partners, zoals maatschappelijke organisaties, onderwijsinstellingen en zorgverleners. Samen willen we een geïntegreerd ondersteuningsnetwerk opzetten dat inspeelt op de diverse behoeften van onze inwoners. We streven naar een hoge mate van bekendheid en toegankelijkheid van onze voorzieningen. Zodat de meeste inwoners laagdrempelig de ondersteuning kunnen krijgen die ze nodig hebben. Voor inwoners waarvoor de bestaande voorzieningen onvoldoende helpen gaan we op zoek naar een maatwerkoplossing.

Met een levensbrede aanpak willen we de vicieuze cirkel van armoede doorbreken en inwoners ondersteunen om hun leven in positieve zin te veranderen. We willen hen ondersteunen om hun eigen kracht en mogelijkheden te ontdekken, zodat ze (weer) regie over hun eigen leven kunnen nemen.

3. Een integrale armoedeaanpak

De gemeente heeft wettelijke taken die horen bij armoedebestrijding, zoals het verstrekken van inkomensondersteuning, het begeleiden naar (betaald) werk en schuldhulpverlening. Daarnaast heeft onze gemeente in de afgelopen jaren verschillende initiatieven genomen om armoede te bestrijden. We zetten de belangrijkste ontwikkelingen op een rij.

Wij willen inwoners van het Westerkwartier ondersteunen om financieel zeker te zijn van hun bestaan. Er is vaak meer nodig dan één voorziening of potje voordat iemand weer zelfredzaam kan zijn. Daarom is een integrale armoedeaanpak nodig.

Als onderdeel van deze visie geven we een aanzet tot deze integrale aanpak. Het zijn kaders die we verder gaan invullen in een plan van aanpak voor armoede. Deze aanpak moet passen bij het Westerkwartier. Hierin willen we ambitieus zijn, maar hoeven we het wiel niet opnieuw uit te vinden. Er zijn veel landelijk initiatieven en samenwerkingen waarbij Westerkwartier zich aan kan sluiten.

Deze aanpak hebben we onderverdeeld in de volgende kernthema's:

1. *Dienstverlening richting inwoners*
2. *Samenwerking met partners*
3. *Begeleiding naar werk*
4. *Inkomen*
5. *Schuldhulpverlening*

In deze kernthema's bespreken wat we al doen als gemeente en waar we nog wat extra aandacht aan willen gaan geven.

3.1. Dienstverlening richting inwoners

Westerkwartier staat dicht bij haar inwoners. Voor mensen in armoede is dit extra belangrijk. Wij vinden het belangrijk dat inwoners ons kunnen vinden als zij ons nodig hebben. En dat zij deze stap durven te maken. Bij de ondersteuning die wij bieden gaan wij ervan uit dat onze inwoners zelf het beste weten wat zij nodig hebben.

3.1.1. Wat doen we al?

Binnen de gemeente Westerkwartier zetten we al op verschillende manieren in op dienstverlening richting inwoners. We vinden het belangrijk om integraal en vanuit de kracht van de inwoner te werken. Daarbij gebruiken we positieve gezondheid als uitgangspunt.

Alles In één (AIN)

Binnen de gemeente werken we aan de hand van onze eigen methode voor integraal en mensgericht werken; Alles In één (AIN). Deze methode houdt in dat we per huishouden met één plan en één regisseur aan de slag gaan. Hierbij werken Sociaal Werk de Schans, de teams Wmo, jeugd en participatie domeinoversteigend samen. Hiermee is er per gezin één contactpersoon voor alle vraagstukken die binnen de gemeentelijke hulpverlening en diensten liggen.

Direct Duidelijk

De afgelopen jaren zijn we al aan de slag gegaan met het verbeteren van onze communicatie. Dit doen we aan de hand van de methode Direct Duidelijk. Onze brieven en informatievoorziening zijn zo geschreven dat inwoners zo snel mogelijk weten waar ze aan toe zijn. Een groot deel van onze brieven en e-mails hebben wij aangepast B1 niveau; begrijpelijke taal voor iedereen. De komende tijd blijven wij brieven en informatievoorzieningen aanpassen.

3.1.2. Wat ontwikkelen we verder?

We hebben de afgelopen jaren al flink ingezet op dienstverlening richting de inwoners. Dit willen we nog verder ontwikkelen. Vanuit de gesprekken die gevoerd zijn kwam de behoefte om maatwerk te kunnen leveren, zonder daarmee willekeurig of onrechtmatig te handelen. Daarnaast kwam uit de gesprekken dat de aanpak van armoede het vertrouwen van de inwoner in de overheid moet versterken.

Met deze ambitie gaan we aan de slag, op basis van wetenschappelijk onderzoek en initiatieven elders in het land. We willen een methode implementeren voor maatwerk en stress-sensitief werken. Er zijn verschillende beproefde methodes voor maatwerk, zoals bijvoorbeeld de doorbraakmethode. In het plan van aanpak bepalen we welke methode we toepassen. We trainen medewerkers van de gemeente en partnerorganisaties in de gekozen methode. Waar nodig passen we onze communicatie richting inwoners aan.

Daarnaast bleek uit de gesprekken dat er in de gemeente verschillende perspectieven zijn op de inwoner in armoede. We willen een dialoog op gang brengen om te zorgen dat de gemeente en partners werken vanuit een gedeeld perspectief op armoede. Deze visie vormt daarvoor het uitgangspunt.

We leveren (methodisch) maatwerk waar nodig

De gemeente heeft al allerlei voorzieningen waar inwoners die in armoede (dreigen) te leven gebruik van kunnen maken. Maar voor sommige mensen werkt dit systeem niet. Alhoewel we ons aanbod kunnen verbeteren, bestaat er geen aanbod dat voor iedereen altijd werkt. In sommige gevallen is maatwerk nodig. Maatwerk is vaak nodig bij complexe problematiek. Bijvoorbeeld bij mensen die niet alleen geld tekortkomen, maar ook (mentale) gezondheidsproblemen en/of schulden hebben.

Onze consulenten hebben al ruime mogelijkheden om maatwerk toe te passen. Echter kunnen meer handvatten helpen om maatwerk effectiever in te zetten. We willen voorkomen dat het willekeurig voelt wie ondersteuning krijgt en wie niet. Daarom willen we maatwerk leveren aan de hand van een methode waarbij de behoeften van de inwoner centraal staan. We scholen medewerkers van onze gemeente en partnerorganisaties in deze methode. Onze medewerkers begeleiden een samenwerking tussen de gemeente, de inwoner, (hulp)organisaties en de sociale omgeving van de inwoner. Samen willen we komen tot een passende oplossing waarmee de inwoner haar kracht kan (her)pakken.

Onderdeel van een maatwerkoplossing kan ook zijn het bieden van goederen. Soms kan bijvoorbeeld betere isolatie van de woning of een e-bike het duwtje in de rug zijn dat een inwoner nodig heeft.

We werken stress-sensitief

Zoals beschreven in de visie zorgt leven met armoede en schulden voor stress. Deze stress zorgt voor een lager doenvermogen, een focus op de korte termijn en negatieve emoties. Door rekening te houden met deze stress kunnen we inwoners beter ondersteunen. Het zorgt dat de inwoner vertrouwen heeft in de gemeente en tijdig hulp blijft zoeken.

Training en dialoog

Onze medewerkers en partnerorganisaties weten al heel goed hoe complex het leven in armoede kan zijn. Wel werd uit de gevoerde gesprekken duidelijk dat het lastig kan zijn om hier in de dagelijkse praktijk rekening mee te houden. We willen medewerkers trainen om beter om te gaan met stress, met een methode zoals Mobility Mentoring⁶. Deze aanpak is ontwikkeld met inzichten uit de hersenwetenschap over de effecten van armoede op het brein⁷.

Daarnaast willen we aandacht besteden aan wat deze visie betekent voor de dagelijkse praktijk van medewerkers van de gemeente en hulporganisaties. Zodat we zorgen dat de manier waarop we dagelijks te werk gaan overeenkomt met wat we uitdragen. We zoeken een passende vorm om een dialoog hierover op gang te brengen.

Inclusieve participatie

Onze inwoners weten zelf het beste wat zij nodig hebben van de gemeente. Daarom is het belangrijk om hen te blijven betrekken bij ontwikkelingen in ons armoedebeleid. Dit willen wij doen door inwoners mee te laten denken bij de invulling van het plan van aanpak en toekomstige ontwikkelingen in het armoedebeleid. Dit zorgt er niet alleen voor dat onze acties toegespitst zijn op de behoeften van onze inwoners, maar ook dat onze inwoners zich gehoord voelen. Ook draagt dit bij aan het vertrouwen in de gemeente.

3.2. Samenwerking met partners

Het bestrijden van armoede doet de gemeente in nauwe samenwerking met organisaties in de samenleving. Samenwerken doen we op verschillende manieren.

3.2.1. Wat doen we al?

We werken op verschillende manieren samen met onze partners. De gemeente is opdrachtgever van verschillende werkzaamheden die worden uitgevoerd door Sociaal Werk de Schans. Andere organisaties subsidiëren wij om inwoners met een laag inkomen op verschillende manieren te ondersteunen. Daarnaast werken we samen met organisaties die armoede en schulden kunnen signaleren en mensen doorverwijzen.

⁶ Stress-sensitief werken in het sociaal domein, Nadia Jungmann & Peter Wesdorp

⁷ Mobility Mentoring, Platform31

Het armoedepact Westerkwartier

Binnen het Westerkwartier zijn verschillende organisaties actief om armoede te bestrijden en bestaanszekerheid te faciliteren. De organisaties die hier veel mee bezig zijn maken samen de kernpartners van het armoedepact. Het armoedepact is een netwerk van organisaties en instanties die in het Westerkwartier bezig zijn met armoede. Niet alle organisaties die aangesloten zijn bij het netwerk zijn kernpartners. Er zijn ook organisaties die niet dagelijks bezig zijn met armoede en bestaanszekerheid maar die bijvoorbeeld wel een signalerende rol vervullen of een financiële bijdrage leveren. Tussen de kernpartners van het armoedepact wordt al veel zelfstandig opgepakt en samengewerkt. Wel is er vanuit de kernpartners vraag naar een regisserende en faciliterende houding vanuit de gemeente.

Financieren en faciliteren

Wij financieren en faciliteren verschillende organisaties die zich inzetten voor het voorkomen en verzachten van armoede. Met deze organisaties werken we ook samen in het armoedepact.

Lokale projecten

Zonnecarport Zuidhorn

In samenwerking met energiecoöperatie GLOED is de Zonnecarport Zuidhorn opgezet. Bij dit project wordt de opbrengst van de zonopgewekte energie verdeeld onder 100 huishouden met een minimum inkomen. Dit komt neer op €100,- per jaar per huishouden. Uitgangspunt is dat minima huishoudens hiermee kunnen investeren in verduurzaming.

Proeftuin Digitale Inclusie

Vanaf najaar 2023 gaan we starten met proeftuin Digitale Inclusie Westerkwartier. Tijdens deze proeftuin krijgen verschillende thema's op het gebied van inclusie aandacht. In het Westerkwartier krijgen 50 huishoudens een aanbod: betaald internet, een refurbished device en training en ondersteuning door vrijwilligers. Het doel hiervan is om inwoners in staat te stellen om digitaal mee te doen.

Programma Kickstart

In 2022 is het programma Kickstart van start gegaan. Dit programma heeft als ambitie om de kansgelijkheid van kinderen en jongeren in het Westerkwartier te vergroten. Het programma omvat drie themalijnen: Kickstart in jouw buurt (JOGG), Kickstart op school (Tijd voor Toekomst) en Kickstart voor de Kleintjes (Kansrijke start).

3.2.2. Wat ontwikkelen we verder?

Uit de gevoerde gesprekken kwam naar voren dat samenwerkingspartners behoefte hebben aan meer regie vanuit de gemeente op het gebied van armoede. Met deze oproep gaat de gemeente aan de slag. Daarnaast willen we de mogelijkheden om kinderarmoede terug te dringen onderzoeken.

We nemen regie in de samenwerking met partners

In 2018 is het armoedepact Westerkwartier opgericht. Binnen het armoedepact willen wij als gemeente een regisserende rol nemen. We willen met partners in gesprek om afspraken te maken over hun bijdrage in het armoedepact, zowel als de bijdrage van de gemeente

zelf. We willen een medewerker aanstellen die verantwoordelijk is voor de regie in het armoedepact.

Deze medewerker houdt ook overzicht over het gemeentelijk armoedebeleid. Momenteel is het armoedebeleid nog verdeeld onder meerdere medewerkers die ook voor andere dossiers verantwoordelijk zijn. Door een coördinerend medewerker aan te stellen borgen we dat het armoedebeleid voldoende prioriteit en richting heeft.

We willen onze partners betrekken bij het vinden van maatwerkoplossingen voor inwoners in armoede. Dit willen we doen in het kader van de hierboven benoemde maatwerkmethode. Partners in het armoedepact kunnen direct ondersteuning bieden, maar ook bijvoorbeeld een werkplek bieden aan iemand met een achterstand tot de arbeidsmarkt. Complexe casussen willen we bespreken in projectmatige maatwerkteams, zodat we vanuit verschillende perspectieven en expertises een oplossing voor de inwoner kunnen zoeken.

We onderzoeken mogelijkheden om kinderarmoede terug te dringen

Zoals beschreven in de visie ontwikkelen kinderen die opgroeien in armoede een achterstand die moeilijk te overbruggen is. Daarom willen we mogelijkheden om kinderarmoede terug te dringen onderzoeken. Ook hiervoor geldt dat we het wiel niet opnieuw uit hoeven te vinden. Voor het bestrijden van kinderarmoede zijn verschillende landelijke en regionale initiatieven. We willen de behoeften in de gemeente en welke aanpak daar het beste bij aansluit onderzoeken.

3.3. Begeleiding naar werk

Voor inwoners met een bijstandsuitkering voorzien wij in begeleiding naar werk, al of niet betaald. Hierbij kijken we naar de persoonlijke situatie en behoeftes van de inwoner.

3.3.1. Wat doen we al?

Wij vinden dat al onze inwoners een zinvolle daginvulling verdienen. Idealiter zien wij dat al onze inwoners een vorm van betaald werk vinden, waar zij ook voldoening uit halen. Voor niet alle inwoners is betaald werk (al) haalbaar of realistisch. We vinden het wel belangrijk dat ook zij een betekenisvolle daginvulling hebben en kunnen participeren in de samenleving. Voor deze groep inwoners is participeren in de vorm van vrijwilligerswerk vaak wel haalbaar. We stimuleren inwoners om door vrijwilligerswerk een bijdrage te leveren aan de gemeenschap. Dit doen we door inwoners samen met de consultants haalbare doelen te laten stellen.

Begeleiding naar werk

We ondersteunen inwoners met begeleiding naar (betaald) werk. Voor inwoners zonder afstand tot de arbeidsmarkt bieden wij ondersteuning door een adviseur arbeidsmarkt. Inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt bieden wij trajectbegeleiding. Westerkwartier is aangesloten bij Werk In Zicht, het samenwerkingsverband tussen gemeenten en leerontwikkelbedrijven in Groningen.

Taaleducatie

Personen die laaggeletterd zijn of een taalachterstand hebben zijn vaker werkloos en hebben vaker een laag inkomen dan mensen zonder taalachterstand. Als gemeente faciliteren wij taaleducatie, (bij)scholing en training in digitale vaardigheden. Dit doen wij in samenwerking met onze partners.

3.3.2. Wat ontwikkelen we verder?

Uit onze gesprekken kwam als aandachtspunt dat inwoners met een laag inkomen die een baan vinden vaak een armoedeval beleven. Dat wil zeggen dat ze geen recht meer hebben op inkomensregelingen en daardoor netto minder gaan verdienen. Dit kan inwoners demotiveren om meer te werken of een betere baan te zoeken.

We onderzoeken hoe we de armoedeval kunnen verminderen

Wij vinden dat werken dient te lonen en niet mag leiden tot een armoedeval. Het verlagen van inkomensgrenzen van regelingen verlicht de armoedeval, maar verergert de armoede. Dat zien wij dus niet als oplossing. We willen gaan onderzoeken hoe we inwoners die meer gaan verdienen en daardoor inkomensregelingen kwijtraken kunnen ondersteunen. Hierbij willen we mogelijkheden zoals een bijverdienpremie en de 'zachte landing' onderzoeken. De bijverdienpremie houdt in dat mensen die parttime werken vanuit de bijstand een extra bedrag van de gemeente krijgen. De zachte landing houdt in dat mensen die gaan werken tijdelijk hun inkomensregelingen (tijdelijk) doorbetaald krijgen. We onderzoeken deze mogelijkheden in gesprek met inwoners en partnerorganisaties.

3.4. Inkomen

Het liefst zien we dat inwoners een baan of pensioen hebben dat voorziet in hun basisbehoeften. Als iemand geen van beide heeft, of als ze onvoldoende lonen, is financiële ondersteuning vanuit de overheid nodig.

3.4.1. Wat doen we al?

De afgelopen jaren hebben we onze inkomensregelingen onder de loep genomen. Waar mogelijk hebben we regelingen gebundeld om het aanbod te versimpelen. Ook hebben we onze regelingen en voorzieningen overzichtelijk gemaakt in de potjeswijzer.

Inkomensregelingen

Inwoners van het Westerkwartier met een laag inkomen kunnen gebruik maken van verschillende inkomensregelingen. Een aantal van deze regelingen voeren wij zelf uit; waaronder de bijzondere bijstand, de collectieve zorgverzekering en de individuele inkomensstoeslag. Regelingen voor kinderen worden uitgevoerd door stichting Leergeld.

Ook mensen die meer dan het sociaal minimum verdienen komen moeilijk rond. Daarom hebben we de inkomensgrenzen van onze regelingen verhoogd naar 120% van het sociaal minimum. Om kinderarmoede te voorkomen hebben is de inkomensgrens voor gezinnen 130%.

Potjes- en voorzieningenwijzer

Er zijn veel regelingen en initiatieven waar inwoners met een laag inkomen gebruik van kunnen maken. De afgelopen jaren hebben we gewerkt aan een overzicht van alle potjes en voorzieningen waar inwoners met een laag inkomen gebruik van kunnen maken. Inwoners kunnen nu zelf uitzoeken waar ze recht op hebben met behulp van de potjeswijzer en voorzieningenwijzer. De regelingen zijn daarmee laagdrempeliger en toegankelijker geworden.

3.4.2. Wat ontwikkelen we verder?

Niet iedereen die recht heeft op inkomensregelingen maakt daar gebruik van. We vinden het van groot belang dat de voorzieningen die we hebben benut worden door de inwoners die het nodig hebben. Niet alleen omdat een inkomensregelingen helpen bij het rondkomen en sociale participeren. Maar ook omdat inkomensondersteuning kan voorkomen dat iemand later schuldhulpverlening, jeugdzorg of andere intensievere ondersteuning nodig heeft. Samen met partners willen we werken aan het vergroten van het bereik van regelingen.

We onderzoeken het bereik van onze regelingen

Om het bereik te vergroten willen we eerst onderzoeken hoe groot het bereik van onze regelingen is onder verschillende doelgroepen. Op basis hiervan kunnen we de regelingen onder de aandacht brengen bij de doelgroepen waarbij de meeste winst valt te behalen. Zodra we in kaart hebben welke doelgroepen nog niet optimaal gebruik maken van onze regeling kunnen we gericht actie ondernemen. Bijvoorbeeld door de regelingen meer onder de aandacht te brengen bij bepaalde doelgroepen door middel van een publiciteitscampagne. Of door inwoners die recht hebben op een bepaalde regeling proactief te benaderen.

3.5. Schuldhulpverlening

Samen met partners werken we aan het voorkomen van problematische schulden door middel van voorlichting en vroegsignalering. Met inwoners die wel problematische schulden ontwikkelen zoeken we een passende uitweg.

3.5.1. Wat doen we al?

Vanuit de gemeente bieden wij schuldhulpverlening. We hebben recent onze aanpak op schuldhulpverlening vernieuwd met het beleidsplan '*Integrale Schuldhulpverlening Westerkwartier 2022-2025*'. We werken aan het doorontwikkelen van dit plan voordat we nieuwe initiatieven op het gebied van schuldhulpverlening beginnen.

Nieuwe aanpak schuldhulpverlening

Binnen de schuldhulpverlening in de gemeente Westerkwartier werken we aan de hand van het beleidsplan *Integrale Schuldhulpverlening Westerkwartier 2022-2025* '*licht waar mogelijk, zwaar waar nodig*'. Naar aanleiding van dit beleidsplan is het uitvoeringsplan schuldhulpverlening 2022-2025 opgesteld. In dit plan leggen wij de focus op (het vergroten van) de zelfredzaamheid van de inwoner, de vraag achter de vraag en de oorzaken van de schulden.

Voor de integrale schuldhulpverlening werken wij aan de hand van het uitvoeringsplan integrale schuldhulpverlening 2022-2025. Dit zetten wij voort. Naast de gemeentelijke hulpverlening bieden Humanitas en Schuldhulpmaatje ondersteuning voor personen die moeite hebben met rondkomen. Als gemeente blijven wij dit stimuleren en faciliteren.

Met de integrale aanpak schuldhulpverlening is er één centraal toegangspunt gekomen waar inwoners terecht kunnen met vragen over schulden. Schuldhulpverlening wordt zo licht als mogelijk, maar zo zwaar als nodig ingezet. De focus leggen wij op (het vergroten van) de zelfredzaamheid van de inwoner, de vraag achter de vraag en de oorzaken van de schulden.

In samenwerking met de Schans, woningcoöperatie Wold & Waard en energieleveranciers werken we aan het vroegtijdig signaleren van schulden. Door in een vroeg stadium ondersteuning te bieden voorkomen we dat inwoners problematische schulden ontwikkelen.

4. Vervolg

In deze nota hebben we opgeschreven wat onze visie op armoede is. En we hebben verwoord wat we in de aanpak van armoede willen doen. Deze visie en aanpak moeten richting geven aan het vervolg: een plan van aanpak waarin we keuzes maken in wie wat gaat doen en wat het mag kosten. Vanuit het collegeuitvoeringsprogramma zijn hier budgetten en extra middelen voor beschikbaar gesteld. Deze zijn in eerste instantie kaderstellend voor het plan van aanpak. Na instemming van de raad geven we in gesprek met onze partners gevolg aan deze visie.

Gemeente
Westerkwartier